

yahlı kadın gibi fotoğraflarda kadınların yine nesneleştirilmesi olasılığını sorgulamamızı önerdi.

Fotoğraf üzerine eleştirel düşüncenin ufkunu açan Susan Sontag'ın *Başkalarının Acısına Bakmak* kitabına atfen düzenlenen panelde, 19 yaşında fotoğrafçılığa başlayan ve şu an Gazze'deki tek kadın foto muhabir olan Eman Mohammed, erkek meslektaşlarının ona yaşattığı zorluklardan ve kendisinin de parçası olduğu bir savaşı fotoğraflama deneyiminden söz etti. Koreli Amerikalı fotoğrafçı Yunghi Kim 2. Dünya Savaşı sırasında Japon ordusu tarafından ailelerinden alınıp seks köleliğine zorlanan "Comfort Women" (Rahatlatan Kadınlar) adıyla anılan genç Koreli kadınlardan bazılarının hayatlarının son yıllarında birlikte yaşadıkları evdeki dayanışmalarını ve her hafta Seul'deki Japon Konsolosluğu önünde yaptıkları eylemleri gösteren fotoğraflarını sundu.

Tahran'da yaşayan Shadi Ghandirian'ın hepsi uzun uzun anlatılabilecek sanat çalışmalarından özellikle biri çok aklımda kaldı. "West by East" (Doğu'dan Batı) adlı serisi, kendisine Batılı kadınların İran'da nasıl görüldüğünü soran Barcelona'daki bir sanat kurumuna doğrudan bir cevaptan oluşuyor: İran'da Batı'dan gelen yayınlar uygulanan sansüre atfen bir dizi reklam fotoğrafında kadınların bedenlerinin açıkta kalan yerleri siyah kalemle boyanmış. Lucia Nimcova'nın Slovakya'nın küçük bir kasabasında fotoğraf arşivinde yaptığı çalışmaları ve kendi fotoğraf ve video serileri Orta ve Doğu Avrupalı kadın imgesi ve kadınların gündelik yaşamlarıyla ilgili çok ilginç araştırmalar içeriyor.

"Cinsiyetlendirilmiş Bedenler" başlıklı panelde, kadınların hazzının devrimci potansiyelinden bahseden Lesvos'lu fotoğrafçı Tzeli Hadjimitriou denizde çıplak kadın bedenlerinin yer aldığı bir fotoğraf serisi gösterdi. Melisa Önel, diğer işlerinin yanında kadınları onlara ayrılmayan bir zaman diliminde, geceleri özgür hareket ettiklerini hayal ederek fotoğrafladığı bir seriyi gösterdi. Şenay Öztürk'ün çoğunlukla trans bireylerin hayatlarıyla ilgili renkli ve flu fotoğrafları ve Tarlabası'nda metruk

bir evde kalan 64 yaşında bir kadının hikâyesiyle ilgili fotoğrafları çok çarpıcıydı.

Hafıza, kimlik, aile ve göç ile ilgili meseleler, sempozyum boyunca bazen kişisel hikâyelerden de yola çıkarak sürekli konuşuldu

Haber fotoğraflarının dünya üzerindeki halkları ve tarihî olayların nasıl tahayyül edileceği açısından belirleyici temsiller olduklarından bahseden antropolog Zeynep Devrim Gürsel, bu temsillerin nasıl oluşturulduğuna bir Amerikan dergisinde editörlerin İsrail'in Batı Şeria'ya inşa ettiği duvarla ilgili bir haberin yanında yayımlanması için Filistinli kadınların yer aldığı fotoğraflar arasından seçim yapma sürecini anlatarak örnek verdi.

Savaş ve çatışma fotoğrafçılığı üzerine konuşan ve hem bağımsız çalışan hem de Irak, Libya, Suriye gibi bölgelere iliştilmiş muhabirler olarak giden ünlü Amerikalı fotoğrafçılar Ami Vitale ve Heidi Levine'le tartışmadan birkaç ilginç nokta da haber fotoğraflarının belirli taleplere göre belirlendiği, sansürlendiği, ve yanlarına gelen yazılar üzerinde fotoğrafçıların bir kontrolleri olmadığıydı. Kendilerinin bu durumlarla baş etmek için bulduğu bazı çözümler ise, kendi hikâyeleri üzerinde çalışmak ve başka araçlarla yayımla-

mak, fotoğraflarını çektikleri insanlarla ilişki kurmak ve çatışma ve yoksulluk içinde yaşayan insanların beklendiği gibi mağdurluklarını, farklılıklarını veya egzotizmini vurgulamak yerine, fotoğraflara bakacak izleyiciler gibi insan olduklarına ve günlük hayatlarındaki sıradan ve kutlanacak şeylere işaret etmek.

Maalesef başka bir iş yüzünden hafızayla ilgili konuların ele alındığı ve genç fotoğrafçıların işlerini sunduğu son panelleri kaçırdım. Yine de hafıza, kimlik, aile ve göç ile ilgili meselelerin sempozyum boyunca bazen kişisel konuşulduğunu söyleyebilirim ki bunların üzerine çok şey yazılabilir. Son bir not olarak annelik de çoğu konuşmacının kısaca da olsa değindiği bir konu oldu. Eman Mohammed karnı burnunda hamileyken savaşı fotoğraflamaya devam ettiği için kınandığından, Silva Bingaz çocuk doğurmanın sanatçı için zorluklarından, ailelerin çırılçıplak poz verdiği fotoğrafları çok bilinen Diane Blok annesini kaybettikten sonra onun kıyafetleriyle yaptığı işlerden, Heidi Levine ailesiyle beraberken işine, işini yaparken ailesine karşı hissettiği suçluktan, Lucia Nimcova ise çocuklarla üretken olabilme olasılığından ve kendi fotoğraflarıyla yaptığı şehir hayvanları üzerine çocuk kitabından bahsetti.

Fotoğraf üzerine konuşmaya odaklanmak ve bunu kadınlarla yapmak eşsiz bir deneyimdi. Emek verenlere çok teşekkür ederim. ■

Özlem Ergen, 2013

Neriman Polat ve Mürüvvet Türkyılmaz ile son solo sergileri üzerine

Kapıdan çıkma hikâyesi bir erkeğiyle kesinlikle eşit değil. Bu anlamda kurtarılmış bir kadın kimliği de yok. Kapıdan çıkmalıyız ama o çıktığımız yer de tekinsiz

Söyleşi: Asena Günal

Neriman Polat'ın "Ev Nöbeti" ve Mürüvvet Türkyılmaz'ın "bilinmeyen bölge, gittiği yere kadar" sergileri 16 Şubat'a kadar Tophane'de Depo'da görülebilir

Asena Günal: Kadınlık meselesi her ikimizin sergisinde de var. Neriman'da bu daha çok baskı, şiddet, kapatılma ve ona karşı isyan üzerine; Mürüvvet, sende ise daha kişisel ve içsel bir yerden. Siz kendiniz sergilerinizdeki kadınlık meselesini nasıl anlatırdınız?

Mürüvvet Türkyılmaz: İşlerimde sadece tek bir konuya odaklanamıyorum. Kadınlık veya annelik tek başlarına ele aldığım meseleler değil. Hayatımda kadın veya anne olmanın yanında beni şekillendiren eş zamanlı birçok başka şeyler de akıp gitmekte. Tabii ki Neriman'ın da öyle ama onun filtreden geçirip merceğe altına aldığı dert çok net. Benim derdim epeydir belirsizlik kavramı çevresinde dolanıyor, onun tekinsizliğinde kendini yeniden üretiyor. Bana yüklenmiş kimliklere, tanımlara karşı hep bir kuşku oluyor, bu beni belirsizliğe sürüklüyor ve bunun peşinden koşuyorum. Alice karakteri gibi. Hayatın matematiğini altüst eden ve sezgilerle yeni patikalar keşfe çıkan bir cinsiyet. Çocukluğun kızlık hali ile yetişkinliğin kadınlık hali arasında kalmak bir yandan. Genel bilgiye göre, çocukluk 12 yaşımızda biter. Bense, büyüdükçe küçüldüğümü hissediyorum ya da içimdeki çocuklar büyüyor ve cinsiyetlerini yeniden sorguluyorlar. Hayat birçok açıdan parçalanmış geliyor bana. Bu, sanat pratiğimde de, "belki" diye başlayan yazı-çizimlerle yol alıyor ve nesnelere mekâna, zamana iktidarın haritasına rağmen, kendi haritasıyla yayılıyor. Yazı-çizimin feminenliği ile kalemin ve köşeli mekânın erilliğine karşı inatla mücadele ediyorum. Aynı şekilde, yeni malzemelerle oynamayı seviyorum, çerçeveyi kırma derdi de var tabii. Bu odaklanamama, sanat üretiminde dağılmayı, kaybolmayı hatta bir sonuca gitmeme riskini de beraberinde getiriyor. Fakat bu riski almayı tercih ediyorum. Bu yüzden, kadınlık meselesini sorgularken o belirsiz alandan gidiyorum, bu

meseleyi kişiselleştirirken ya da buna toplumsal bir tavır geliştirirken, bu belirsizlikle kendime bir tanım getirmekte zorlanıyorum. Fakat öylece kaybolmuş, toplumdaki kadın sorunlarına mesafeliyim, tarafsız veya tavırsızım demek değil kesinlikle. Tam tersine, Alice'in kendini bulma sürecinde olduğu gibi, belirsizlik kavramı rotasında benim aidiyetimi, kimliğimi, cinsiyetimi tekinsiz kılan her türlü iktidar söylemiyle yüzleşmeyi öncelikli görüyorum. Bana hep iktidar tarafından "busun, bu olmalısın" denildiği için ben o değillemeler üzerinden gitmeyi, sınırlarımı bu şekilde zorlamayı tercih ediyorum. Karşıtlıkları aşan, ötekileştirmeyen, bireyin özel alanına saygılı ama ortak alanlarda paylaşımcı kolektiflikler bulmaya çalışıyorum. Bu yüzden, kolektiflik ve paylaşım anlamında, bir mekânda iki kadın sanatçının bağımsız kişisel sergilerinin ortak ve güçlü bir tavır sunduğuna inanıyorum.

Kadınlığımı sorgularken o belirsiz alandan gidiyorum, kadınlık halimi kişiselleştirirken ... bu belirsizlikle kendime bir tanım getirme problemi yaşıyorum

Asena: İşlerin ince bir dengede duruyor gibiler. "Sırlar odası"ndaki dik duran kalemler, ağzına kadar su bolu bardak, pusuladaki kalem, bir şeyler her an devrilebilirmiş hissi de veriyor. Bu, aile içindeki rollerle de ilgili olabilir diye düşündüm, kadın olarak sürekli gözetmen gereken dengeler var anlamında.

Mürüvvet: Çok haklısın. Biriktirim sürecinde her an taşmayla denge kurma arasında salınan, pusulayı şaşmama, edepli olma, dengeleri gözetme, sesini yükseltme ile derinden gitme arasındaki bir ara bölgede yol alıyorum diyebilirim. Bu karşıtlıklar kesiştiğinde kendi pusulama, sarkacıma ne oluyor? O kesişimden ben bir saçaklanma yaşıyor muyum ve bu beni nereye sürükleyecek? O yüzden "sırlar odası"nda bir şeyler tekinsiz duruyor. Bu arayışta, oyunlarla dolu güzel bir çocukluktan sonra oyun

Mürüvvet Türkyılmaz, Aile Ağacı, 2013

yaşı geçen bir kadına dönüşürken korkularla tek başına yüzleşmesi yolunda cinsiyet üzerinden bir mesafe alma tavrı da var. "Nesil" işi annelik üzerine yoğunlaşmış bir iş. Çocukların yaş ilerledikçe ebeveyne benzememe kaygısı da önemli benim için. "Zap" ise, aileden bir sonraki kuşağa kalan giysilerle, maddi ve manevi miraslarla, toplumda verili erkek egemen kodlarla ve kadın kimliğimle bir yüzleşme. Ortak alandaki "dünyayı tutan çocuk" bu kişisel ve toplumsal sorulara, trajedilere şeffaflığıyla bir umut oluyor. Elif Kamışlı'nın katalog yazısında çok güzel belirttiği gibi, "Çocuğun bir büyücü gibi bulunduğu yerleri dönüştürmesi, içinde yaşadığı oyun dünyasıyla gerçekliğe meydan okuması da biz yetişkinlere uzakta kalmış bir dünyayı hatırlamak için fırsat sunuyor". Bu sergide, kişiselikten, odalardan yola çıkıp ortak alanlarda varoluşu sorguladım. Şeffaf çadır buna bir çağrı niteliğinde. Çocukluk kavramının, doğum, annelik ve travmaların, değişken algıların, kesişme ve paralelliklerin, dikey ve yatay hiyerarşinin üzerine daha çok gittim. Belki, daha önceki işlerimde belirsizlik kavramı, sanatçı olmakta dengeleri gözetme derdiyle birlikte kendini farklı gösteriyordu. Şimdi, belirsizlik kavramını açıyorum ama paylaşım aşamasında açarken bile imgelerle yine belirsizliğe sırlarla yalnız gidiyorum.

Neriman Polat: Mürüvvet'in bu sergisinde beni en çok etkileyen şey-

lerden biri saydamlık. Saydam malzeme kullanmasını çok sevdim. Onu Açık Masa'ya da bağlıyorum aslında. Mürüvvet'in tartışma isteği, olayların ortaya dökülmesi, hayata dair, politika-ya dair, sanat dünyasına dair şeffaflaşma talebi işlerine de yansımış ve hayata dair de bir şey olmuş.

Mürüvvet: Doğrudur, "sırlar odası" önceki işlerin de kaynağına dair ipuçları veriyor ve o saydam malzeme ise, hafif ama yeni bir yüzleşme yüzeyi olarak bir ağırlığa da sahip. "Şeffaf çadır"daki poşetler içinde bebek arabasıyla sokaktan topladıklarım var. İnsanlardan eksilenleri topluyorum ve sosyal yaşamın delillerini işime ekliyorum. Hem ortak alanlarımızda, hem kişiselliğimizde toplumsal bir bellek kazısı, bir iz sürme benim için. **Asena:** O şeffaf malzemenin üzerinde çok kişisel şeyler biriktiriyorsun. Çadırın üzerine minik şeffaf poşetlerle koydukların da çok kişisel şeyler. Neriman da kendi kişisel hikâyesini toplumsal olanla bağlıyor.

Neriman: Uzun süredir üzerine uğraştığım konular "Ev Nöbeti"nde, birleşti. Kadınlık meselesi, hem işlerin hem serginin çatısını oluşturuyor. Ev, aidiyet, toplumsal cinsiyet ve şiddet de bir taraftan. Otobiyografik bir yanı da var aslında, şehirde yalnız yaşayan bir kadın olarak yıllardır verdiğim mücadele de üretimimin bir parçası. Sonuçta duyguları dışlamayan, biraz korku filmi atmosferinde bir sergi ortaya çıktı. "Babaevi apt." adlı sergimi yaparken daha dışarıdan bakmıştım, biraz daha sokaktan. Bu sergi evin içinden "ev"e bakıyor. Ev bir tür yaşayan organizma, her şey onun içinde olup bitiyor. Bu anlamda "ev" kavramını sorgulamak çok temel bir şey. Ama kısa mesafeden dışarı

da aynı tekinsizlikte. Kendine ait bir oda mevzuunu geçip kendimize ait bir dışarıdalık yaratmak için. "Eşik" videosu, kadınların aynı büyük sırt çantası ile kapıyı çarpıp çıkmasının, Gezi direnişine de selam göndererek, çok kolay olmadığını, yükümüzün ağır olduğunu, ama bunun hızımızı kesemeyeceğini de gösteriyor. Kapıdan çıkma hikâyesi bir erkeğiyle kesinlikle eşit değil. Bu anlamda kurtarılmış bir kadın kimliği de yok. Kapıdan çıkmalıyız ama o çıktığımız yer de tekinsiz. Yine "Suç mahali" videosu ve "Yerde" isimli fotoğrafta olduğu gibi. Bunu en çok kadın cinayetlerinden görüyoruz. Kocasını, sevgilisini terk eden kadınlar öldürülüyor. "Hayır" diyen kadınlar öldürülüyor. Sergide öne çıkan karakterlerden biri de Azrail oldu. Azrail, doğadan gelen bir kahraman, kadın Azrail. Oluşmakta olan bir evin içinde dolaşılıyor, yine geceleri evlerin içinde. İntikam almak için gelmiş, ama adaletin de temsilcisi, yine de izleyicinin yorumuna da çok açık.

"Ev" bir tür yaşayan organizma, her şey onun içinde olup bitiyor. Ama kısa mesafeden dışarı da aynı tekinsizlikte

Asena: Kadınlar için öldürecek bir kahraman mı?

Neriman: "Azrail" öfkenin sembolü. Bir anlamda o da eşikte, vicdanımızla adalet arasında salınıyor. Her gün beş kadın öldürülüyorsa benim hayalim, kâtilerin, buna sebep olanların, bu sistemin cezalandırılması, bunun hesabının sorulması. Bir tür "vicdan nöbetçisi"

olarak düşündüm Azrailleri, ama bu tamamen benim yorumum.

Asena: İşlerinin son dönemde AKP ile artan muhafazakârlığa da göndermeleri var. Kadın bedeni üzerinde gittikçe artan denetime...

Neriman: Tabii ki, ben daha önce böyle bir sergi yapmamıştım. Demek ki, bu kadar çok baskı hissetmemiştim üzerimde. Sergide AKP'nin yürüttüğü beden politikalarına, bizi belirlemeye kalkan sisteme karşı tepki var, öfke var, korku da var. Bunu mağduriyet üzerinden değil, güçlü taraflarımızdan yola çıkarak gösterebilmek istedim. "Ev nöbeti" diyorum çünkü bir nöbet verilmiş bize, toplumsal cinsiyet üzerinden. Bütün evin düzenini sağlama görevi. Hem o nöbeti hem de evin içindeki tekinsiz hali sorgulamak istedim. Evde de dışarıda da seni koruyan yok, her şeyi kendin yapman gerekiyor. O yüzden sergideki işlerimden birinde kendi kendinin güvenlik görevlisi olmuş bir kadın yataкта yatıyor.

Asena: Kadınların kapıyı çarpıp çıkmasını Gezi'ye bağladın ya hani, aslında Gezi'nin bu kadar büyük bir isyana dönüşmesinde kadınlar üzerinde artan denetimin de etkisi var.

Neriman: Gezi'de gençler devlet tarafından göz göre göre öldürüldü, her gün çok yoğun acı çekiyorduk, direnişe katılan herkes, farklı biçimlerde şiddet gördü, ama bir taraftan kadın cinayetleri de devam ediyordu, şimdi devam ettiği gibi ve onlar bir ara haber gibi geçiyordu. Geçtiğimiz mart ayında Arzu Yayın-taş ile Tophane'de bir kahvenin camına son bir yılda erkekler tarafından öldürülen kadınların isimlerini yazdık, unutmamak, unutturmamak için. ■

KİTAP

"Cinsel tacizle suçlanan feminist"

Gallop, kendi hikâyesini anlatırken, feminist teorinin ve politikanın önemli meselelerine işaret ediyor ve aslında bizlere varsaydığımız şeyleri yeniden düşünme imkânı tanıyor

Öznur Subaşı

Jane Gallop, iki öğrencisi tarafından cinsel tacizle suçlanmış feminist bir akademisyen. Kendi öğrenciliğinden başlayıp, akademide ders verdiği yıllara, yani 1971'lerden 1990'lara kadar geçen bir süreci ve bu süre boyunca, başta yaşadığı "taciz olayı" olmak üzere feminizme ilişkin birçok tartışmayı kitabında konu ediniyor.

Gallop, 1993 yılında, danışmanı olduğu iki öğrencisi tarafından yaklaşık iki yıl önce yaşanan bir olay üzerinden cinsel tacizle suçlanıyor. Öğrencilerin şikâyeti üzerine üniversitenin yürüttüğü soruşturma sonrasında, cinsel tacizden olmasa da, üniversitenin "rıza dayalı gönüllü ilişkiler politikasını" ihlal etmekten dolayı suçlu bulunuyor. Üniversitede yapılan Öğrenci Gay Lezbiyen Konferansı'nda sarf ettiği "benim cinsel tercihim lisanüstü öğrencilerdir" cümlesi üzerinden tacizle suçlanan Gallop, üniversitede düzenlediği bir başka konferansta da aralarında şikâyetçi öğrencilerin de bulunduğu bir grup tarafından protesto ediliyor.

Gallop, kendi hikâyesini anlatırken, feminist teorinin ve politikanın önemli meselelerine işaret ediyor ve aslında bizlere varsaydığımız şeyleri yeniden düşünme imkânı tanıyor. Kendi öğrenciliğini, kadın çalışmaları bölümünün ortaya çıkış hikâyesini de bizlere hatırlatarak anlattığı bölümde; feminist bir derste, yani kuramsal olarak feminizmin anlatıldığı ve ağırlıklı olarak feminist kadınların bulunduğu bir derste yaşadığını savunduğu, öğrenme ile cinsellik / cinsel arzu arasındaki bağı, cinsel arzunun dinamik gücünün kolektifliğe, derslere ve akademik çalışmalara katkısını vurguluyor. Gallop'un burada tarif ettiği durum; feminist kadınlarla birarada olmaktan kaynaklanan, cinsellikle bağı olsun ya da olmasın politika yaparken duyulan arzu ve coşkuyu, birarada olmaktan, birlikte vakit geçirmekten alınan hazların varlığını hatırlatıyor bize.

Gallop, cinsiyetsiz bir ortamdan ve o ortamın verilerinden hareket ederek aslında cinsiyetlere bağlı analizlerde bulunuyor. Zaten taciz kavramını ele alışta da buna benzer bir yaklaşımla ilerliyor. Bir yandan taciz kavramının kesinlikle cinsiyetli bir kavram olduğunu ortaya koyar ve heteroseksüel toplumsal norm-

ların tacizle bağına vurgu yaparken, diğer taraftan kendi konumundan, kendi hikâyesinden de hareketle cinsiyetleri göz ardı ederek, taciz ve buna bağlı yönetmelik analizi yapıyor. Burada sorunlu olan bir diğer nokta da tacizi ayrımcılık çerçevesinde tanımlarken, ayrımcılığı genel düzlemde çok geriye atıyor olması. Bu düzen içerisinde taciz, biz kadınlar için ayrımcılık, şiddet ve baskı içeren bir durumdur. Üniversite yönetmelikleri, gönüllü ilişkiler de dâhil olmak üzere, öğrenci-öğretmen arasındaki bütün ilişkileri yasaklarken, engellemeye, önlemeye çalıştıkları şeyler, kadınlara yönelik şiddet ve cinsiyetçilik içeren ve kadınların öğrenim hayatlarını etkileyecek davranışlar. Fakat, kadınların uzunca mücadeleleriyle oluşan bu yönetmeliklerin, üniversite yönetimlerinde uygulamada, cinselliği engellemek için de kullanıldıkları görülüyor.

Üniversitelerde var olan taciz yönetmeliklerinin ve bu yönetmeliklerde rıza kavramının kullanılmasının, öğrenci kadınlara yönelik koruyucu bir tedbir içerdiği doğru. Fakat bu yönetmeliklerin bir kısmının gönüllü ilişkileri tamamen görmezden geldiği ve hatta ilişki tanımını sadece heteroseksüel ilişkiler üzerinden yaptığı da doğrudur. Öğretmen ve öğrenci arasında kuşkusuz hiyerarşik bir ilişki vardır ve kuşkusuz arada bir sevgililik ilişkisi olsa dahi, bu iktidar ilişkisinin ortadan kalktığını söylemek mümkün değildir; ama feminist kadınlar arasında da bu iktidar ilişkisinin her zaman sabit olduğunu söylemek mümkün müdür? Herhangi bir erkeğin bir kadını taciz ettiğinde kullandığımız "rıza" kavramıyla, kadınlar arası ilişkilerde

kullanacağımız "rıza" kavramı, politik hattımızda aynı yeri mi kaplamaktadır?

Gallop bu tartışmayı yaparken kendi "öğretmen" konumunu tamamen soyut bir düzleme taşıyıp, tartışmayı aslında feminizm içerisindeki iki kutba çekiyor: Şiddete karşı mücadele etmekle, cinsel özgürlük savunusu. Erkek şiddetinin bu kadar hâkim olduğu bir dünyada mecburen ve haklı olarak cinsellik perspektifimiz şiddete karşı korunmayla belirleniyor. Ancak mağdurluk durumunu sabitleyerek ilerleyen politik hattımız bizi yer yer muhafazakârlık çizgisine yaklaştırabilir. Özellikle Gallop örneğindeki gibi, kurumsal hiyerarşiden bağımsız olmasa da, lezbiyen/biseksüel kadınların ilişkilerini değerlendirirken, belki biraz daha sınırlarımızı zorlayıcı şekilde düşünmemiz gerekiyor. Bunu yaparken de feminizmin nihai hedefleri olan kadınların güçlenmeleri, kendi potansiyellerini görür hale gelmeleri ve pek tabii cinsel özgürlüğü unutmamamız gerekiyor. Üniversitelerde heteroseksüel gönüllü ilişkiler kapsamında, öğretmen-öğrenci ilişkilerini düşünürken, statülerin yaratacağı hiyerarşiyi unutmadan, feminizmin bu iki ucuna savrulmamaya çalışarak, kadınların kendi arzu ve istekleri doğrultusunda da böyle ilişkiler kurabileceğine, daha önemlisi bunun mümkün olduğuna yer açmalıyız.

Kitapta önümüze sürülen, özgürlükçü, cinsellik yanlısı feminizm ile kadınların mağduriyetleri üzerinden ilerleyen feminizm ikiliğinden birisine düşmeden, kendimize üçüncü bir yol bulmalıyız ve bu yolu ararken önümüze, sıkça kullandığımız kavramları yeniden düşünüp değerlendirmeyi de koymalıyız. ■

Neriman Polat, *Adım*, 2013